

Erling Kagge **MANHATTANIN ALLA**



Matka New
Yorkin sisuksiin

★ Johnny
Kniga

MANHATTANIN ALLA

Erling Kagge

MANHATTANIN ALLA

Matka New Yorkin sisuksiin

Suomentanut Katriina Huttunen

★
*Johnny
Kniga*

Copyright © 2012 by Erling Kagge
Published by agreement with
Leonhardt & Høier Literary Agency A/S, Copenhagen

Kuvitus: Kaikki kirjan valokuvat on ottanut Steve Duncan,
lukuun ottamatta sivuja 14–15, 132, 188, 197, 202 (Erling Kagge),
100–101, 146–147, 218–219, 225 (Andrew Wonder), 212–213
(Stephen Chung) ja 236–237 (Børge Ousland).

Kartta: Maria Mitrunen

Johnny Kniga Kustannus
imprint of Werner Söderström Corporation
PL 314 (Korkeavuorenkatu 37), 00101 Helsinki
www.johnnykniga.fi

ISBN 978-951-0-40299-3
Painettu EU:ssa

*Viemäritilöiden alla,
homeisten kivikellareiden alla,
lehmuskujien kosteiden juurien
ja puistoaukioiden alla:*

*Puhelinkaapeleiden hermosäikeitä.
Kaasujohtojen onttoja verisuonia.
Viemäreitä.*

*Idän pilvenkorkuisista ihmisalpeista
lännen huvilafasadeista pensasangervoiden takaa
- samat näkymättömät rauta- ja kuparilenkit
sitovat meidät yhteen.*

*Kukaan ei kuule puhelinkaapeleiden rätisevää elämää.
Kukaan ei kuule kaasujohtojen sairasta yskää syvyyksistä.*

*Kukaan ei kuule kuinka viemärit ryskyvät lietettä ja löyhkää
tuhansia kilometrejä pimeässä.*

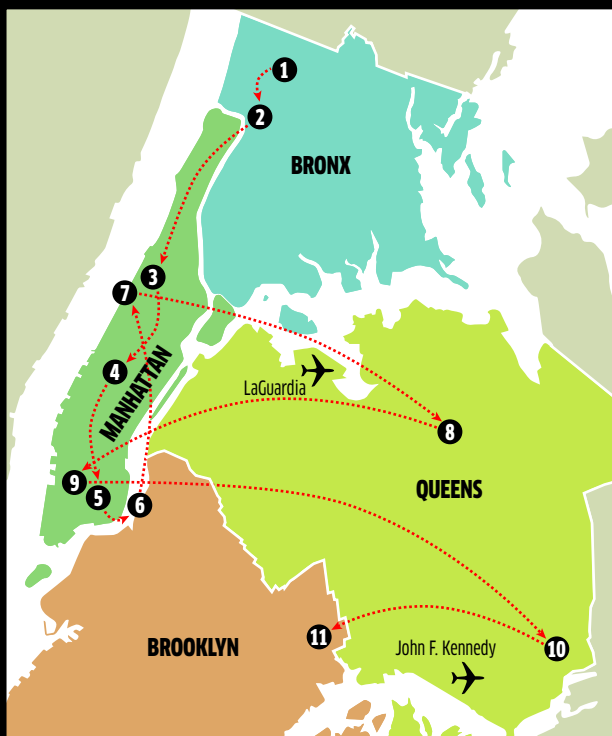
*Kaupungin rauta-asuiset sisuskalut
työskentelevät.*

Rolf Jacobsenin runosta "Kaupungin metafysiikka"

Sisällys

	Joulukuun seitsemästoista 2010, perjantain vastainen yö	9
1	Pieni nykyarkeologinen löytöretki	14
2	Van Cortlandt Park. 242. katu. Bronx. Pohjoisnavan pohjoispuolella	30
3	Bronxin viemäri. Paratiisi on siellä missä olen	42
4	Harlem. Columbian yliopiston filosofian tiedekunta	60
5	Central Park. Galapagos-syndrooma	80
6	Lower East Side, Manhattan. Älä tee niin kuin äitisi sanoo	100
7	Williamsburg Bridge. Mitä järkeä on kiivetä Mount Everestille	112
8	West Side Tunnel a.k.a. Freedom Tunnel, Manhattan	124

9	100. kadun tienoilla. Syntymäpäivät Brooklynin luona	146
10	Kissena Park, Queens. Missä onnellisuus tuntuu yliarvostetulta	156
11	SoHo. Voiko oman onnellisuuden ulkoistaa?	178
12	Canal Street. Liikaa paskaa yhdellä kertaa	184
13	Taksissa 620. kadulle. Vanderbilt, Brooklyn. Keskitie	212
14	Queens Storm Drain, Queens. Menneisyys elää edelleen	218
15	East New York, Brooklyn. Tao Manhattanin alla	226
16	New Yorkin jälkeen. Pitkien matkojen tarkoitus on löytää takaisin kotiin	236
	Kirjallisuutta	241
	Kiitokset	248



Reitin kartta

- 1** Van Cortlandt Park.
242. katu, Bronx
- 2** Bronxin viemäri
- 3** Harlem. Columbian yliopisto
- 4** Central Park
- 5** Lower East Side, Manhattan
- 6** Williamsburg Bridge
- 7** West Side Tunnel, Manhattan
- 8** Kissena Park, Queens
- 9** Canal Street, Manhattan
- 10** Queens Storm Drain, Queens
- 11** East New York, Brooklyn

**Joulukuun
seitsemästoista 2010,
perjantain vastainen yö**

Kaivoimme repusta kahluhaalarit.

Oli koleaa ja meitä paleli, mutta tiesin että viemä-rissä olisi lämpimämpää. Siksi riisuin villapaidan en-nen kuin vedin haalarit jalkaan. Tarkoitukseni oli ka-dota maan pinnalta. Juuri siltä minusta tuntui. Steve ja minä katselimme ympärillemme. Istuimme kal-liin muotiliikkeen portailla SoHossa, korttelin päässä Canal Streetiltä Greene Streetin ja Grand Streetin kul-massa. Kadulla edessämme oli useita valuraudasta teh-tyjä viemärinkansia, ja niihin kaikkiin oli valettu sanat *NYC Sewer Made in India*. Olimme yrittäneet avata nii-tä, mutta ne olivat tiukasti kiinni. Meidän siinä reuh-toessa ohi ajoi pari autoa, ja ihmisiä käveli ohitsemme kohti Greeneä. Jotkut heistä tuntuivat olevan tulossa baarista, kapeaviiksinen hipsteri näytti siltä että oli me-nossa töihin. Emme halunneet herättää huomiota, ja siksi istuimme hetken muotiliikkeen portailla ja odo-timme. Sitten tuli hiljaista. Kipaisimme jälleen yhden viemärinkannen luo, menimme sen molemmille puo-lille, työnsimme kumpikin keskisormemme reikään ja vetäisimme. Kansi antoi periksi. Nostimme sen sivuun. Se oli pienehköä mallia ja helppo siirtää. Steve laskeu-tui alas ensimmäisenä, minä seurasin nopeasti perässä. Kello oli 03.32 perjantaina, joulukuun seitsemännentoista vastaisena yönä.

Heti kun olin saanut itseni kokonaan viemäriin, tartuin kanteen ja vedin sen päämme päälle. Se putosi

kolahtaen paikalleen. Ympärillemme tuli heti täysin pimeää. Vesi solisi kolme neljä metriä alapuolellani. Otin vyötaskustani taskulampun, sytytin sen ja lähdin laskeutumaan alas. Kuilussa oli ahdasta. Kun pääsin alas, Steve seisoj siellä odottamassa. Tunnelissa oli vai-voin tilaa kahdelle. Se oli rakennettu betonista ja noin metrin korkuinen ja suunnilleen yhtä leveä. Viemäri lämmitti tunnelia monta astetta, ja ilma oli tunkkainen. Steve kyyristyi ja lähti kulkemaan edelläni kohti Canal Streetiä. Hän oli haaveillut tämän kaupungin-osan tutkimisesta jo pitkään. Sytytin ilmamittarin joka oli kiinnitetty oikean rintataskuni ulkopuolelle. Se näytti myrkkyykaasujen osalta nollaa ja hapen osalta lukemaa 20,9. Täydelliset olot. Kyyristyin ja lähdin kulkemaan alaspäin polvet koukussa, selkä kumarassa ja kädet edessä tehdäkseen itsestäni mahdollisimman pienen. Se oli raskasta ja hengästyin pian. Liikuimme hitaasti. Vesi virtasi viemärissä samaan suuntaan. Näin myöhään yöllä viemäriin huuhtoutuu enimmäkseen likavettä ja vähemmän sitä mikä tulee vessoista. ”Hyvä aika kulkea viemärissä”, Steve huusi.

Virtaavan veden ääni oli viemärissä koko ajan län-nä, samoin Greeneä kohti ajavien autojen meteli. Joka kerta kun autonrenkaat vierivät viemärinkannen yli, kuului kolahdus. Moottorin jyminä heikkeni sitä mu-kaa kuin autot huristavat katua pitkin, kun taas ren-kaiden ääni jäi väreilemään viemärinkannen metalliin yläpuolellemme.

Lähestyessämme Canalia tunneli muuttui matalammaksi ja leveämmäksi. Katsoin eteenpäin ja näin että se laajeni kaukana edessämme. Steve huusi jotakin taaksepäin. En kuullut mitä hän sanoi mutta arvasin mitä asiaa hänellä oli: Kumpikaan meistä ei ollut odottanut että viemärin katto olisi vain neljäkymmenen sentin korkeudella. Sitä ei kuitenkaan auttanut jäädä pohtimaan selkä kyyryssä, vaan laskin käteni alustaa vasten ja konttasin jonkin matkaa. Pian minun oli pakko laskeutua mahalleni ja jatkaa ryömien. Painoin kyynärvarteni ja polveni maahan ja raahauduin eteenpäin. Viemäriässä putket täyttyivät tasaisin väliajoin likavedellä, sitten vedenpinta laski taas ja paska jäi tunnelin kattoon roikkumaan. Meidän haasteemme oli pitää vartalo irti maasta ja selkä irti katosta. Pian tunneli muuttui liian ahtaaksi. Maan pinnalla ilma oli kuivaa ja viileää, täällä maan alla kosteaa, ja viemärin lämpö nousi kasvoille. Löyhkä kirveli nenää. Hivuttauduin hitaasti eteenpäin ja annoin rinnan ja selän viistää likaa vuoroin yläpuolellani, vuoroin alapuolellani. Käsineet kastuivat nopeasti likomäriksi, ja muutaman metrin kuluttua myös pipo ja takki olivat paskan peitossa.

Minulla olisi tietenkin pitänyt olla vedenpitävät käsineet, mutta minulla ei ollut, ja tähän saakka kaikki oli sujunut hyvin. Olin hieman huolissani tulehduksista. Käteni olivat täynnä naarmuja ja haavoja könyttyäni viime päivät piikkilanka-aidoilla ja karhealla betonilla. Muutaman metrin päässä putki muuttui niin kapeaksi

että paskan koskettamista ei enää voinut välttää: rintani ja selkäni koskettivat vuoroin lattiaa ja kattoa.

Ruskea rotta, *Rattus norvegicus*, seiso i minusta suunnilleen metrin päässä reunalla ja katseli minua. Päämme olivat viemärissä samalla korkeudella. Katsoin rotan uteliaisiin silmiin. Se ei räpyttänyt niitä. Mietin mitä se mahtoi ajatella. Charles Darwin oli aikoinaan todistanut että rotta ja minä kuuluimme eläinkuntaan,

***OLIMME OLLEET MATKALLA VAJAAT NELJÄ
VUOROKAUTTA, JA ENSIMMÄISTÄ KERTAA
MIETIN: MITÄ MINÄ TÄÄLLÄ TEEN?***

mutta sen lisäksi kukaan ei ole tainnut saada selville, mitä muita yhteisiä subjektiivisia kokemuksia meillä oli.

Möyriessäni viemärissä rotan kanssa näin itseni kotkan näkökulmasta. ”Elämä on kuin viemäri [...] mitä siitä saa riippuu siitä mitä sinne on pannut”, on matematiikanprofessori ja artisti Tom Lehrerin elämäntilanne. Tilanne oli koominen sinällään. Rotta pinkaisi tiehensä. Tähyilin tunneliin. Mitä kauempana edessä piili? Olimme olleet matkalla vajaat neljä vuorokautta, ja ensimmäistä kertaa mietin: Mitä minä täällä teen?

1 Pieni nyky- arkeologinen löytöretki





Minulla oli kaunis perhe, uskollisia

ystäviä ja kokemuksia joiden kaltaisista suurin osa miehistä ei osaa edes uneksia. Kaiken kaikkiaan minun olisi pitänyt olla onnellinen mies. Minulla ei ollut edes taloushuolia, toisin kuin niin monilla rahoituskriisin jälkeen. Muutamaa vuotta aiemmin olin ostanut maalauksen 50 000 dollarilla ja myynyt sen 5 miljoonalla. Minulla oli koti Osllossa ja hieno taidekokoelma. Ja tämä oli vasta alkua. Olin kirjottanut muutaman kirjan, perustanut menestyksekkään kustantamon, ja minulla oli kolme kaunista tytärtä.

Minulla oli yllin kyllin rahaa, turvallisuutta ja hyvinvointia, mutta kuten useimmat miehet elämänsä puolivälissä, halusin epätoivoisesti jättää sen kaiken taakseni.

Minulla oli kauan tapana matkustaa pitkälle yhteen suuntaan, koska halusin löytää elämän tarkoituksen. Purjehdin Länsi-Afrikkaan ja seurasin aurinkoa Atlantin yli, Panaman kanavan läpi Galapagossaarille, edelleen Tyynen valtameren poikki Antarktikselle, Kap Hornin ympäri Falklandin saarille ja Karibialta Norjaan. Edelleen maapallon ääripisteisiin. Børge Ouslandin ja Geir Randbyn kanssa hiihdin Kanadasta Pohjoisnavalle. Pian sen jälkeen päätin lähteä päinvastaiseen suuntaan. Halusin olla ensimmäinen joka hiihtää yksin Etelänavalle. Kun pääsin viidenkymmenen vuorokauden jälkeen napakohtaan, näkemättä tuona aikana

ketään ja puhumatta yhdenkään ihmisen kanssa, olin jo päättänyt että minusta tulee ensimmäinen joka on käynyt kaikissa maapallon kolmessa ääripäässä: Pohjoisnavalla, Etelänavalla ja kolmannella navalla, Mount Everestillä. Runsaan vuoden kuluttua seisoin maailman korkeimman vuoren huipulla.

Näkymä 8848 metrin korkeudesta meren pinnan yläpuolella oli henkeäsalpaava. Luontoelämys ja retkikunnan toveruus tuntuivat arvokkailta. Pikkutarkka suunnittelu ja ponnistelu olivat kannattaneet. Seisoimme vuoren huipulla, katselimme ympärillemme ja tunsimme suunnatonta päihtymystä siitä että olimme päässeet perille. Mutta ilo maailman korkeimman vuoren huipulla ei kestänyt kauan ennen kuin aloin pohtia: Miten ihmeessä pääsen täältä takaisin alas? Miten pääsen eteenpäin?

Kun Roald Amundsen tavoitti Etelänavan vuonna 1911 ensimmäisenä maailmassa, hänen ajatuksensa olivat jo toisaalla: En ole koskaan ollut kauempana tavoitteestani, naparetkeilijä totesi. (Amundsenin unelma oli lapsesta saakka ollut päästä ensimmäisenä Pohjoisnavalle.)

Me kaikki olemme syntyneet löytöretkeilijöiksi. Sinä, minä ja kaikki muut. Se ajaa meitä eteenpäin ensimmäisinä elinvuosinamme. Kun kolme tytärtäni olivat lapsia, he kiipeilivät tuoleille, portaita ylös ja jyrkänteille jo ennen kuin he oppivat kävelemään. Heti kun he pääsivät pystyyn ja alkoivat liikkua kahdella jalalla, he lakkasivat kiipeilemästä.

Löytöretkeilijäksi ei tulla. Me olemme löytöretkeilijöitä. Lapsi pohtii vaistomaisesti mitä seuraavan kukkulan takana on. Hän toivoo enemmän avaruutta ympärilleen. Se on luonnontila. Ilo ja uteliaisuus ovat meissä alusta alkaen, mutta ne hiipuvat helposti ajan myötä. Vanhemmillä, koululla, ystävillä ja työnantajilla on kaikilla odotuksensa ja tavoitteensa nuoren ihmisen kehityksestä ja käytöksestä, ja kaikki tämä menee

***LÖYTÖRETKEILIJÄKSI EI TULLA.
ME OLEMME LÖYTÖRETKEILIJÖITÄ. LAPSI POHTII
VAISTOMAISESTI MITÄ SEURAAVAN KUKKULAN
TAKANA ON. SE ON LUONNONTILA.***

löytöretkeilyn tarpeen edelle. Se on sivilisaation hinta. Olen itse joutunut joustamaan paljon ja opettanut sitä lapsilleni. Jokaisen kansakunnan olemassaolo perustuu siihen että suurimman osan väestöstä on osallistuttava bruttokansantuotteen kartuttamiseen. Teen töitä, hankin lapsia ja maksan veroja. Kovin monet eivät voi valita toisin.

Kerran minua pyydettiin pitämään luento aiheesta ”Onnen tulevaisuus” TEDx-konferenssissa Zaragozan kaupungissa. Suostuin siihen, käytin paljon aikaa valmistautumiseen ja pidin esitelmän, mutta minusta

”Minulla oli yllin kyllin rahaa, turvallisuutta ja hyvinvointia, mutta kuten useimmat miehet elämänsä puolivälissä, halusin epätoivoisesti jättää sen kaiken taakseni.”

Näin kirjoittaa Erling Kagge lähtökohdistaan tälle retkelle.

Kagge on elämässään retkeillyt runsaasti. Hän on käynyt mm. kiipeämässä Mt. Everestille, lähes 9 kilometrin korkeuteen. Hän on hiihtänyt Børge Ouslandin kanssa Pohjoisnavalle (ilman huoltojoukkoja) ja yksin Etelännavalle. Ja niin edelleen.

Ja taas oli lähdeittävä. Tällä kertaa kaupunkiseikkailija Steve Duncanin kanssa eikä niinkään maan ääriin kuin alle. New Yorkin, tarkemmin Manhattanin, viemäreihin.

Onnea etsimään? Kyllä.

Rypemään loassa? Välttämättä.

Kokemaan löytöretkeilyn riemua? Ilman muuta.

Kaupasta voi ostaa melko pätevän kartan miltei minne tahansa, mutta viemäriverkkoon ei. Siinä se valkoinen läikkä on, suoraan jalkojemme alla. Ja sinne ne menivät ja siellä vaelsivat.

Tästä matkasta kertoo tämä ajatuksia herättävä kirja.

Sen lukeminen voi avartaa maailmaasi.

